

Inhoud

7 Journalistieke biografie Frénk van der Linden

Alle interviews die met een * zijn gemerkt, werden gemaakt in samenwerking met Pieter Webeling

9	Joseph Luns
18	André Hazes
27	Freek de Jonge
37	Johan Cruijff
47	Fons Rademakers
60	Gerard Thoolen
71	Jan Wolkers
83	Irene Vorrink
92	Robert Long
105	Leo en Tineke Vroman
118	Herman Brood
126	Paul Fagel
134	Jos Brink
141	Rob de Nijs
148	Stanley Menzo
157	Freddy Heineken
173	Georg-Marie Kessler
182	Marinus van der Goes van Naters
191	Tatjana Simic
200	René Diekstra
209	Hans Visser
226	Ger Klein
235	Lennaert Nijgh
244	Bas van der Vlies
253	Hans Vonk
261	Frits Bolkestein*

- 274 Erik Vos
282 Jan Marijnissen*
294 Cisca Dresselhuys
313 Johan Stekelenburg*
323 Annemarie Grewel
330 Leontien van Moorsel
339 Alda Peters
350 Awraham Soetendorp*
357 Sylvia de Leur
365 Gerardjan Rijnders
373 Robert Moszkowicz*
389 Hannie van Leeuwen
397 Frans Haks
407 Cornelis Thenu
417 Ger Vaders
426 Anouk*
437 Wouter Bos*
447 Anna Enquist
455 Hilbrand Nawijn*
465 André Rouvoet*
476 Annette Nijs*
485 Paul Witteman
492 Hans Dulfer*
499 Jan Siebelink

‘De vraagtekens van een paar mensen bij het nut van nieuwe kernwapens acht ik niet relevant.’

Mr. Joseph Luns is tien jaar secretaris-generaal van de NAVO. Hij figureert volop in het nieuws met zijn aanvallen op de Partij van de Arbeid en het Interkerkelijk Vredesberaad. Hoe denkt Luns over wat wel zijn obsessie mag worden genoemd: de Sovjet-Unie? Een interview van een door hem als ‘jongmens’ omschreven verslaggever.

Enkele belangrijke punten zouden in een tweede gesprek aan de orde komen, zoals de speelruimte van de nieuwe Nederlandse regering in de kruisrakettenkwestie, Luns' opmerkingen over de PvdA die zich door communistische propaganda zou hebben laten inpakken, en soortgelijke kwesties. Maar twee dagen na het eerste treffen ontvangt de redactie een telexbericht: de secretaris-generaal heeft geen behoefte aan een nader onderhoud. Het ‘jongmens’ is volgens de woordvoerder ‘te kritisch’ geweest.

Tot dusverre mocht ik slechts eenmaal het genoegen smaken secretaris-generaal Joseph Marie Antoine Hubert Luns (70), ook wel *Master of NATO-suspense* genoemd, te ontmoeten. Dat gebeurde ten tijde van de NAVO-top in Noordwijkerhout. Onze voormalige minister van Buitenlandse Zaken ontving toen vier huisvrouwen die hem een petitie tegen de neutronbom en de kernwapenwedloop overhandigden.

Glimlachend reageerde Luns op de 3469 handtekeningen: ‘Lieve dames toch, dankzij de NAVO hoeft u niet ongerust te zijn over de toekomst van uw kindertjes.’

Deze week staat hij tien jaar aan het hoofd van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, reden hem te verzoeken een inter-

view af te staan over de hoogst actuele kernwapenkwestie.

10 In zijn bekende houding (twee meter fierheid, een paar vingers van de rechterhand in een zakje van het colbert) staat Luns in de deuropening van zijn werkkamer in het NAVO-hoofdkwartier te Brussel. Hij draagt een blauw kostuum met krijtstreep, een wit overhemd en een donkere das waarop oranje leeuwjes met zwaarden.

De secretaris-generaal kijkt de 23-jarige verslaggever met grote, strenge ogen aan en zegt op verbaasde, enigszins afkeurende toon: 'Nee maar, welk een jonge knaap! Door zo'n jong mens ben ik nog nooit geïnterviewd.' Hij geeft me een bleke hand waar de aderen bovenop lijken te liggen. Dan een uitnodigend gebaar in de richting van de canapé.

Foto's van onderzeeërs en slagschepen aan de wanden, modellen van raketten op een tafeltje, vlaggetjes van NAVO-landen op het bureau.

Beschrijft u de heer Brezjnev eens.

'Ik heb hem maar één keer gezien, in het Kremlin, tijdens mijn bezoek aan Chroesjtsjov in 1964. Dat was dus vóór hij zo'n hoge positie ging bekleden. Hij zag er heel wat magerder en gezonder uit dan nu.

Over zijn 'politieke ik' kan ik net zoveel onverstandigs zeggen als een willekeurige ander. Maar volgens mij behoort Brezjnev tot de generatie die de oorlog van dichtbij heeft meegemaakt en die dus niet van zins is een nieuwe wereldoorlog te ontketenen. Als u mij vraagt: Is de huidige sovjetregering van plan het Westen aan te vallen?, dan antwoord ik: nee. Nee. Tenzij... tenzij zich heel gunstige condities voordoen. Ze hebben er de capaciteit voor, op het ogenblik.

Het mag de bedoeling van de Russen nú wellicht niet zijn, maar bedoelingen veranderen snel. Zeker dáár. Bovendien is een mens sterfelijk en zal de heer Brezjnev dus op een gegeven moment verdwijnen. Zijn gezondheid schijnt niet perfect te zijn.'

Het valt dus wel mee met de USSR?

Een in de lucht priemende vinger: 'Hoho meneer Van der Linden. Zij zal iedere mogelijkheid aangrijpen om zonder de risico's van een wereldoorlog haar invloedssfeer en macht uit te breiden. Denkt u maar aan Afghanistan, een land dat tot de Derde Wereld behoort en niet met één van de blokken geëngageerd is.'

Ik krijg soms het gevoel dat u het expansionisme van de Sovjet-Unie op één lijn stelt met dat van de nazi's.

‘Zoveel verschil is er ook niet. De nazi’s waren in zeker opzicht gevaarlijker; Hitler was vastbesloten een oorlog te riskeren. Verder gaat de vergelijking helemaal op. Het expansionisme van de nazi’s en de Russen is even groot, alleen zijn de laatsten wat voorzichtiger met het stellen van daden. Ziet u, het expansionisme ligt in de communistische leer verankerd: de hele wereld moet communistisch worden. En dan ook nog onder de leiding van de Sovjet-Unie, kijk maar naar de wijze waarop China wordt behandeld.’

Moskou heeft al te maken met de vs-kernmacht en China. Is die dreiging niet voldoende, moeten de West-Europese landen daar nu werkelijk nog eens 572 middellange-afstandsraketten aan toevoegen?

‘De vijandschap van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten is voor het grootste gedeelte een gevolg van het feit dat Amerika Europa beschermt. Dát is het grote wrijfpunt. Als morgen die 300.000 Amerikaanse soldaten worden teruggetrokken en Reagan zegt: “We trekken onze handen van Europa af”, dan zou er overmorgen een uitstekende verhouding zijn tussen Moskou en Washington.’

Jaja, en de Russen zouden dezelfde dag nog in IJmuiden staan?

Luchthartig: ‘Ik ben geen profeet, maar het is wel een feit dat Europa binnen langere of kortere tijd – ik denk kortere – door de Sovjet-Unie zou worden bezet. Een Europa zonder militaire kracht is een peulenschil en zo’n aanval zonder risico een buitenkans.’

Dat vijandbeeld van u, wanneer is dat ontstaan?

‘Och meneer, dat is al meteen na de oorlog geweest, toen de Sovjet-Unie drie onafhankelijke landen inlijfde (Letland, Litouwen en Estland), een stuk Finland bezette, een stuk Hongarije en Roemenië innam en daarnaast de landen van het Oostblok feitelijk in de houdgreep nam. Tóen gingen mijn ogen open. De westelijke landen hebben gedemobiliseerd, de Sovjet-Unie niet. Het is te danken aan de atoomparaplu van Amerika dat de Russen niet verder zijn gegaan.’ Om zijn woorden te onderstrepen slaat hij een paar maal op het kastje.

Dat vijandbeeld is afwezig bij veel jongeren.

Bars, half-dichtgeknepen ogen: ‘Dat komt doordat ze óf de feiten van de dag niet volgen, óf aan illusies lijden.’

Kunt u zich niet voorstellen dat een nieuwe generatie geen geloof hecht aan het beeld van de slechte Rus dat haar wordt voorgehouden?

‘Mijn goede meneer Van der Linden, ik ben daar gewéést. Het zijn erg aardige en plezierige mensen. Maar het gaat hier niet om de meningen van de sovjetmens, het gaat hier om de ideologie en de politiek van de regering. Een gewoon mens heeft er niets te zeggen. Leest u Solzjenitsyn maar, dan weet u precies wat er gebeurt met iemand die een andere mening durft uit te dragen.’

Je krijgt steeds sterker de indruk dat de NAVO-top en haar geestverwanten overdrijven als ze over de SS-20-raket van de Sovjet-Unie praten. Aanwijzingen: een specialist van het Pentagon (Defensie vs) zei in de Washington Post: ‘Dat wapen heeft niet de precisie, het vermogen en de reikwijdte die officiële woordvoerders het toedichten.’ De vroegere Duitse staatssecretaris van Defensie, Von Bülow, liet weten dat ‘de westerse mogelijkheden tot atomaire afschrikking niet op de tocht komen te staan door de SS-20’, en Herbert Scoville, ex-onderdirecteur van de CIA, merkte onlangs op: ‘Onze militaire chefs van staven zouden allang zijn opgestapt als wij hen zolang met verouderd tuig als de SS-4 en de SS-5 hadden opgezadeld.’ Deze heren krijgen hun opdrachten niet vanuit het Kremlin en...

‘Wat bedoelt u daar nu allemaal mee? Wat bedoelt Von Bülow? Legt ú me dat eens uit. Noch u, noch ik zijn technische experts. Het aanhalen van allerlei lieden heeft niet de minste zin, dat heb ik vaker meegemaakt als jonge types mij ondervroegen. Ik moet u zeggen dat niemand bestrijdt dat de SS-20 een mobiel nucleair wapen is met een reikwijdte van bijna 5000 kilometer en met drie kernkoppen. Er staan er zo’n 220 in West-Rusland en daardoor is het evenwicht van tactische wapenen in Europa grondig verstoord.’

Het komt mij voor dat u overdrijft. Ik noemde zojuist een aantal mensen op die uw lezing bestrijden en daar reageert u niet eens op.

Geïrriteerd naar het randje van zijn stoel opschuivend: ‘Wat wilt u nou? Probeert u te suggereren dat een paar vage uitspraken van dat soort heren de norm moeten zijn? Wanneer u over atoomwapenen spreekt, kan ik u een heleboel namen opnoemen van mensen die te kwader trouw zijn, die emotioneel zijn en die niet goed zijn ingelicht. Die hebben daar dus de vreemdste ideeën over. U komt hier bij mij op het NAVO-hoofdkwartier om de analyses van vijftien regeringen te verwerpen omdat er een paar mensen vraagtekens zetten bij het nut van nieuwe kernwapens. Dat acht ik niet relevant. Ik zou er citaten tegenover kunnen zetten van deskundigen die er heel anders over denken.’ Zich het zweet

van het voorhoofd vegend: 'Ik wil trouwens wel van tevoren zien wat u gaat publiceren.'

Volgens sommigen is de SS-20 in feite een excuus voor de plaatsing van de NAVO-wapens (Cruise Missiles en Pershings) die vijftien jaar geleden al op de tekentafels verschenen, lang voordat we ook maar iets van de SS-20 wisten.

13

'Ten eerste is het een leugen dat we vijftien jaar geleden al aan deze wapens werkten. De Cruise Missile is ongeveer twee jaar geleden opgezet en ik ben een van de eersten geweest die dat heeft gezien. Wij wisten allang dat de Russen plannen voor de SS-20 hadden, maar pas toen we *evidence* kregen, toen we constateerden dat er al een aantal batterijen stond opgesteld, pas toen zijn we aan de alarmbel gaan trekken. Verder zou ik u er attent op willen maken dat de Europeanen zelf, met bondskanselier Schmidt voorop, hebben gevraagd om deze wapens.

U moet niet vergeten dat Amerika lange tijd het monopolie op het atoomwapen heeft gehad. Het had de hele wereld kunnen dwingen zijn zin te doen, maar heeft daar nooit gebruik van gemaakt. Amerika heeft Rusland zelfs de kans gegeven op gelijke voet te komen. Wat strategische wapenen betreft is dat vastgelegd in het SALT-I-verdrag, wat de tactische wapens betreft bestond die gelijkheid gewoon. Maar door een perversie van begrippen heeft de Sovjet-Unie een nieuw wapen ontwikkeld en daarmee het evenwicht verstoord. Wat u doet, is Amerika verwijten er een zinvol antwoord op te geven. Men vergeet dat het atoomwapen er is om de vrede te waarborgen. Dat is nu al dertig jaar gelukt.'

U schildert de NAVO af als een onschuldige, bedreigd lam.

Strakke blik, verontwaardigde toon: 'Wat mij bij u opvalt is de enorme tendentie bij de Russen alleen het goede te veronderstellen en Amerika aan te vallen. U vergeet dat u uw vrijheid aan de alliantie te danken heeft.'

De ik-figuur in een boek hoeft niet noodzakelijkerwijs de mening van de schrijver weer te geven.

'Waar slaat dát nou weer op?'

Ik bedoel: een journalist hoeft niet zo te denken als de critici wier opmerkingen hij weergeeft.

'Goed, goed, dan val ik u niet aan, maar hén. Wanneer iemand op de hoogte is, dan ben ik het wel, en ik zeg: er is een dreiging en zij wordt iedere week sterker.'

Er is al vaak om bewijzen gevraagd. Waar blijven de foto's van de SS-20 toch?

‘Die heb ik toch gezien? En de Russen ontkennen het trouwens niet.’

Kunt u me uitleggen wat er op tegen is de foto's te tonen aan bijvoorbeeld de leden van de Tweede Kamer?

14 ‘Wat bedoelt u nu weer te insinueren? Dat ik u zomaar wat vertel? U doet alsof de NAVO een reden zoekt om nieuwe wapens te kunnen invoeren. Wáárom zou de NAVO dát nou doen? Kunt u dat duidelijk maken? De NAVO is een verdedigingsorganisatie. De NAVO zal nooit agressie plegen. Helemaal nooit. Beslissingen van de NAVO hebben de instemming van alle leden nodig. En denkt u dat Nederland, Noorwegen, België, Griekenland, Portugal, Canada, noem ze maar op, een aanvalsoorlog van de VS zouden steunen?’

Toch gaan er heel wat stemmen op die zeggen dat de VS zo graag hier raketten plaatsen omdat ze zo Europa als slagveld kunnen gebruiken. In die theorie past het gegeven dat niet de regeringen van de West-Europese landen, maar de Amerikanen beslissen of er – om maar iets te noemen – een paar raketten vanuit Overijssel in de richting van Kiev worden gestuurd.

‘Maar lieve meneer Van der Linden toch, Amerika beschermt toch alleen Europa, dat heb ik immers uitgelegd? Europa, begrijpt u dat nou, Europa is het doel van de Sovjet-Unie. Als Europa wordt bezet, is de Sovjet-Unie meester van de wereld! Amerika doet het ook uit eigenbelang, maar het Europese belang staat voorop.’

Even terug naar die foto's. Die zijn toegezegd; kunt u een indicatie geven van het tijdstip waarop ze komen?

‘Ik kan geen indicatie geven. Ik heb die foto's trouwens al in buitenlandse publicaties gezien. En ach, aan één foto kun je niet zien dat er 220 van die dingen staan.’

Toch is men er met name in de PvdA-kringen in geïnteresseerd.

‘Dat weet ik ja. Jaja. Geloven ze onze verhalen dan niet? Onbegrijpelijk. Nee, ik zeg niets toe betreffende die foto's. Ik vind het weinig belangrijk. U schijnt alleen linkse politici te ontmoeten, merk ik. Is dat de voorkeur van u of uw blad? Tjongejonge.’ Hij kijkt glimlachend naar zijn glimmende schoenen.

Ik zou het u wel héél makkelijk maken door u alleen te confronteren met de uitspraken van geestverwanten.

‘Komkom, een interview houd je niet om iemand te provoceren!’

Tegenstanders van de kernwapenmodernisering zeggen dat het argument van voorstanders (de SS-20 verstoort het even-

wicht) nogal hypocriet klinkt in het licht van het feit dat het tot dusverre voortdurend de VS waren die met nieuwe wapens op de proppen kwamen. Te denken valt aan de atoombom, de waterstofbom, de lange- en middellange-afstandsraket, de meervoudige-kernkopraкет, de kruisraket en de meervoudige-, onafhankelijk-van-elkaar-af-te-vuren-kernkopraкет.

‘Dat heeft niets met hypocrisie te maken. Het gaat erom dat de geloofwaardigheid van onze afschrikking in gevaar komt.’

Ik betoog natuurlijk dat wij de Sovjet-Unie al heel vaak in zo’n positie van achterstand hebben gebracht.

‘Het is waar dat Amerika lange tijd het overwicht heeft gehad.’ Met stemverheffing: ‘Alleen vergeet u één ding: ook al zou Amerika vijf keer zoveel wapens hebben, dan betekent dat geen gevaar voor welk land ter wereld ook, en het is nog niet half zo gevaarlijk als de Sovjet-Unie.’

Volgens defensiespecialisten zijn de nieuwe NAVO-kernwapens nauwkeuriger en verwoestender dan die van de Sovjet-Unie.

‘Ik wou dat het waar was. Ik weet het niet. *The proof of the pudding is in the eating*. Ik bedoel dus: om iets te kunnen bewijzen, moet het gebeurd zijn; om te weten of-ie lekker is, moet je de pudding eten. Ja? Maar ik heb mijn twijfels. En mocht het waar zijn, dan trekt het veel grotere aantal SS-20-raketten de zaak weer recht. De Russen blijven immers maar doorgaan met het stationeren daarvan.’

Laat u nog wel eens emoties toe als u over deze zaken praat?

Gefronste wenkbrauwen. Dan: ‘Men moet nóóit emotioneel zijn. Je mag wel emoties hebben, maar ze mogen je leven niet dicteren. Daarvoor zijn we mensen met verstand. Ik krijg dikwijls brieven van mensen die niet kunnen slapen van de ellende.’ Schamper: ‘Ouwe dames enzo. Die zeggen: “Ik voel dat nu eenmaal zus en zo.” Ach, als je die richting uitgaat, laat je een objectieve kijk weg. Van emoties heb ik geen last meer, als je dat doet ben je niet meer geloofwaardig. Dat is in al die vredesbewegingen ook zo. Emotionaliteit en een volstrekt gebrek aan inzicht.’

En een tekort aan kennis zeker?

‘Jaja, een tekort aan kennis. Degenen die zich verzetten tegen de modernisering, brengen de vrede in gevaar.

Ach, u bent nog zo jong. Ik was ouder dan u toen Chamberlain uit Berchtesgaden terugkwam, na gesprekken met Hitler. “*Peace in our time*,” riep hij toen. Tien of elf maanden later begon de Tweede Wereldoorlog. Die kant gaan we zeker weer op.’

De nieuwe Amerikaanse machthebbers zeggen onverbloemd dat zij streven naar herstel van de superioriteit.

‘Zij zijn van plan de achterstand in defensie in te halen.’

16 *Mensen als Weinberger (minister van Defensie) hebben het niet alleen over het inhalen van achterstanden, dat weet u best.*

‘Als die superioriteit wordt hersteld, verdwijnt het oorlogsgevaar helemaal.’ Stille. ‘Nog even over Weinberger: er is een heel verschil tussen wat een minister zegt en wat de regering doet. Ik ben negen jaar minister geweest en ik heb vaak bepaalde dingen gezegd terwijl ik iets anders dééd. Ik vind het zo unfair, de manier waarop Amerika steeds door de eigen geallieerden wordt aangevallen. Het verwijt dat Amerika hegemonie uitoefent, is niet gerechtvaardigd. Als één van de NAVO-landen nee zegt, dan is het nee. Of het nu Luxemburg, Nederland of West-Duitsland is.’

Dus als Nederland straks nee zou zeggen tegen de kernwapenmodernisering, gaat ze niet door?

‘Nee. Er is nu een besluit genomen en daar was Nederland het mee eens. Het kan uitvoering van dat besluit achterwege laten, daarmee zijn woord brekend, dát wel. Ik sta verbaasd over de wijze waarop u tracht mijn woorden te vervormen. Ik zeg: als er een besluit wordt genomen, kan een land het blokkeren, maar niet nádat er een besluit is genomen. Anders valt er toch niet te werken? Overigens: dat vetorecht neemt niet weg dat elk soeverein land de wapens mag maken – of het nu een neutronenbom of een kruisraket is – die het wil maken.’

Maakt u eens een vergelijking tussen Reagan en Carter.

‘De huidige president, Reagan, is zich veel meer bewust van de waarde van de factor macht in de wereld. De heer Carter was veel meer ethisch, wat minder effect had. Bewijs: toen Amerika besloot de neutronengranaat niet te produceren, de B-1-bommenwerper niet aan te maken en een aantal nieuwe systemen van nucleaire wapens niet uit te voeren (gaat nu toch gebeuren, red.), toen zei de Amerikaanse onderhandelaar in Wenen tegen zijn Russische collega: “Wat stelt u daar tegenover?” Waarop de Rus begon te lachen en zei: “U denkt toch niet dat wij filantropen zijn?” Dreiging, alleen dát nemen de Russen serieus. Ze kennen de enorme industriële macht van Amerika. Realiseert u zich eens dat Amerika, dat ruim tweemaal het nationale inkomen van Rusland heeft, slechts de helft uitgeeft van wat de Sovjet-Unie besteedt op militair gebied. De landen van West-Europa hebben gezamenlijk een groter nationaal inkomen dan de Sovjet-Unie, maar doen weinig aan hun eigen

verdediging. De landen geven gemiddeld zevenmaal meer uit aan sociale maatregelen dan aan defensie. In Amerika is dat minder dan driemaal.

Mijn keel gaat kapot. Ik heb een hele zware functie en véél te doen. De meeste interviewers zijn na twintig minuten klaar, u maakt er een soort opus magnum van. U doorspekt uw vragen met beschouwingen die mij ertoe dwingen de puntjes op de i te zetten. Bent u typisch voor de meeste mensen van uw leeftijd? Ik vrees van wel. Ach-ach.'

17

Vergeleken met mijn leeftijdsgenoten ben ik een gematigde figuur.

'Nou, dat is dan naar voor uw leeftijdsgenoten.'

We hadden het over de Amerikaanse regering. Wat vindt u van Haigs uitspraak dat er 'belangrijkere dingen dan vrede op de wereld zijn'?

'Het is duidelijk dat u zinnen uit hun verband ruikt en van mij een ongunstig oordeel over bepaalde uitspraken wilt hebben. U moet eens zien wat de sovjetleiders allemaal zeggen! Dáár onder-vraagt u me niet over.'

Iets ergers dan deze uitlating kan ik me nauwelijks...

'Erger? Erger? De heer Haig heeft gezegd: "Er zijn belangrijke dingen dan vrede, zoals de welvaart van de landen en de vrijheid van de mensen." Wanneer men "vrede à tout prix" zegt, dan eindigt men met te worden onderworpen. Ik heb het in '37 en '38 meegemaakt. Nederland wenste niet de minimummaatregelen voor zo'n verdediging te treffen en dat was één van de redenen waarom ons land wél en het goed bewapende Zwitserland niet werd aangevallen. Laat dat een les zijn. En nu nemen wij afscheid.'

Bij de deur wijst hij op mijn ring en zegt: 'Bent u getrouwd? Nee? Verloofd dan?'

Zoiets.

'Jaja, dus u eet à la carte! Nou, bedankt u me maar, daar heeft u alle reden toe. Dat ik hier nog op reagээр.'

De Tijd, 1981

‘De plee in met de critici, en doortrekken maar’

‘De critici hebben het over geslijm en zo, simpele teksten. Schijt. Moet je horen, die elpee is goud, dus wat mij betreft: de plee in met die lui en doortrekken maar.’ André Hazes, zanger/schrijver van het levenslied-moderne-stijl. ‘Ik ben geen student, ik ben gewoon met volkse dingen bezig en niet voor de koningin. Dan laat ik het wel opstellen door een notaris.’

‘Deze jongen maakt dus levenspop. Levensliederen op popmuziek. Een levenslied gaat over mensen die problemen hebben of zo, weet je wel. Meestal is dat liefde of scheiding of toestanden. Dat zien ik als het Hollandse levenslied. Hollands omdat ik het Hollands zing. Ik bedoel: het is natuurlijk overal hetzelfde, als je Queen vertaalt dan is dat in feite ook André Hazes. Maar ja, in het Engels of Amerikaans valt het minder op natuurlijk, want negen van de tien mensen die zo’n plaatje kopen vertellen dat niet. Die denken d’r niet bij na. Nou heb je een hoop mensen die zeggen: ’t is allemaal ouwewijvenmuziek, smartlappenrotzooi. Ik heb een bloedhekel aan die woorden; platen van Rod Stewart vinden ze toch ook te gek?’

Uit de aardigheid heb ik laatst uitgezocht wat een smartlap eigenlijk is. Vroeger hadden ze zo’n lendedoek met teksten en prenten d’r op, dát was een smartlap en dat woord heeft dus geen reet met mijn muziek te maken. Het past ook niet in deze tijd, levenspop wel. ’t Is 1981 jongens, we lopen allemaal met blote tieten, kom nou. Dan ook maar een nieuw woord. Ten slotte is er in dit genre van alles en nog wat veranderd. De muziek is ruiger geworden. De wereld is harder dan twintig jaar geleden. Ze zeggen dat de jeugd veel agressiever dan vroeger is, maar dat heb natuurlijk z’n redenen want de hele toestand in dit land klopt dus niet. Ik ken een jongen die al drie jaar in de WW of wat dan ook loopt. Er wordt volop gerotzood, zeer zeker. Tuurlijk. Nou, die hele verru-

wing werkt ook door in de teksten. Als je twintig jaar geleden ging scheiden vonden ze je een schoft of een viezerik. Tegenwoordig is het aan de lopende band scheiden en vreemdgaan en toestanden.

19

*Ik zit hier nu al jaren
Door het raam kijk ik op straat
Ik weet dat jij niet komt
maar ik heb hoop
Het regent en de druppels
ik tel ze op mijn raam
Ik kom niet ver
want steeds hoor ik je naam
Het is koud zonder jou
maar toch blijf ik je trouw
(“Het is koud zonder jou”)*

Dit ken je nu dus makkelijk brengen. Een paar jaar geleden zong je nog teksten uit 1930, 1940 bij wijze van spreken. *Kleine Jantje was een kleuter, enigst kindje, teer verwend.* Een ramp, man, ja toch? En je had het steeds maar over *verschoppelingen*. Alleen het woord al. Wie wordt er nou verschopt in deze tijd, niemand toch? Nou dan. Je hebt overal instanties voor, we verzuipen in het welzijnswerk en Hazes begint over een verschoppeling. Toen ik nog bij Phonogram zat wilden ze me dat soort werk laten maken. En dan twee accordeonnetjes en een drummetje d'r bij hè. Hope-loos. Als ik dan wat geschreven had, gingen ze de helft veranderen. Moest het zo nodig door een bewerker. In “Eenzame kerst” had ik het over *de lik*, maar hun maakten daar 't *gevang* van. Gewoon gelul, want ik zeg tegen jou toch niet: hé, mijn maat zit in 't gevang? Zeg nou eerlijk. Als ze dan dingen om hadden gegooid kwam hun naam d'r bij, wat ze weer poen opleverde als die plaat goed verkocht. Waren ze inenen medeauteur, weet je wel.

Op een gegeven moment zei ik: ik verdom het om in de hoek te gaan zitten waar jullie me willen hebben. Ik sta d'r niet meer achter. Een keertje heb ik in een kleedkamer hele stapels boeken de lucht in gegooid. Moest ik optreden, zong ik nog steeds over witte rozen. Ik werd daar niet goed van, ik kon het m'n strot niet meer uit krijgen. Toen zijn we gekapt.

Phonogram wilde bijvoorbeeld voor geen goud “My Way” van Frank Sinatra van me uitbrengen, terwijl ik daar een schitte-

rende tekst op had gemaakt. Die man was heilig, daar mocht je niet aan komen, terwijl de hele wereld dat nummer heeft gezongen. Ach, in het begin trap je daar nog in, je hebt er de ballen verstand van natuurlijk. Geeft niet: EMI wilde het wél. 't Is een typisch elpeestuk: al zouden ze met het schuim op hun bek smeken of ik het op single wilde zetten, zou ik nóg weigeren. Heb je 't gehoord? Ik vind het écht goed. Van begin tot eind. "Alleen zijn" – heerlijke tekst. Op kerstavond moest ik optreden in het Novotel. Zat er zo'n negerin met een kind alleen aan een tafeltje. Ben ik bij d'r gaan staan toen ik het zong. NÓú jongen... janken zeg. Als je dat kan bereiken is het toch prachtig?

Hebben de critici het over het geslijm en zo, simpele teksten. Schijt. Moet je horen, die elpee is goud, dus: de plee in met die lui en doortrekken maar. Mijn bedoeling is gewoon mensen blij te maken en sommige mensen worden nijdig als dat je lukt. Begrijp je? Ik ben zelf een hele vrolijke goser, altijd geweest. En als ik naar Amalia Rodriguez luister ga ik uit mijn bol. Die muziek gaat door merg en been, die vrouw maakt me blij met haar geluid. Zo wil ik dat ook doen. Maar ja, stampvolle huizen op z'n kop zetten is niet genoeg, nee: de heren vinden dat je geen boodschap hebt. Nou, als je uit mijn werk geen boodschap haalt ken je beter terug naar school gaan. Niet dat ik over politiek zing, dat komt al genoeg op de televisie en de radio. Ik ben geen student, ik ben gewoon met volkse dingen bezig en niet voor de koningin. Dan laat ik het wel opstellen door een notaris. Ja toch?

Tijdens de verkiezingen heb ik zowel voor de vvd als voor de cpn opgetreden. Allebei die avonden waren hartstikke leuk. Sport en politiek moet je gescheiden houden en zo is het met muziek en politiek ook. Als je schilder bent en Wiegel vraagt of je morgen zijn huis effe op wilt knappen voor een paar centen dan doe je dat ook. En als Marco Bakker, of hoe heet die vent van de cpn, dat vraagt ga je net zo goed aan de slag.

Ik heb eigenlijk als ik aan het werk was nooit negatieve dingen meegemaakt. Geen gekloot met pilsflessies en zo. Als ze dat flikken, duik ik de zaal in. Wie het is is het, maar ik spring d'r bovenop. Dat is een feit dat me zonder meer voor ogen staat.

*Waarom, zeg mij waarom
ben ik alleen en altijd eenzaam?
Waarom, zeg mij waarom
noemt niemand mij*

*eens bij mijn voornaam.
Ik heb ook nooit een vrouw
die mij eens helpt of met me uitgaat
Waarom, zeg mij waarom
moet ik alleen staan?
("Waarom" – "My Way")*

21

Joh, deze jongen krijgt in feite alleen maar positieve reacties. Soms willen mensen zich aan je vastklampen. Tijdje terug kreeg ik een brief van een vrouw, die d'r dochter van 22 was dood. Of ik de volgende keer als ik optrad in plaats van *Ook al ben ik nu een man, ik blijf altijd je kind* (da's uit *Koningin van de zigeuners*) wilde zingen *Ook al ben ik nu dood, ik blijf altijd je kind*. Dat doe ik dus niet, ga je weg. Zo vroeg een ander of ik de toestanden rond haar man, die aan kanker was gestorven, op papier wou zetten. Nou ja, jongens, waar zijn we mee bezig?

Dat soort ideeën gooi ik dus weg, ik doe het liever zelf. Neem "Eenzame kerst". Ik was bij m'n moeder op visite en aan de overkant, op driehoog, woonde m'n neef Tonnie. Die jongen was gitarist. Kwam-ie langs met een bandje met een stukkie muziek. "André, jongen, doe d'r wat mee," zei-ie. Dus ik nam het mee naar Vinkeveen, daar had ik een caravan staan. Kon ik lekker in me uppie wat rommelen. Het regende dat het goot, dat kwam goed uit, word je goed triest van. Afijn, koptelefoon op en na zitten denken. Toen heb ik het verhaal aan de hand genomen van een jongen die weleens in De Krommert kwam, het café waar ik kelner was. Die knul had een tijd in de gevangenis gezeten en toen-ie terugkwam was z'n vrouw bij hem weg. En nog meer van die onzin en ellende. Dus ik pennen over een eenzaam kerstfeest in de lik. Met dat bandje ben ik naar Willy Alberti gegaan. Die kreeg er kippenvel van, zei dat ik het gelijk op moest nemen en koud een maand later gaan d'r 70 000 singles van over de toonbank.

Vroeger maakte ik zelf ook de melodietjes. Ik kan geen noot lezen, maar muzikaal aangelegen ben ik wel. Meestal neuriede ik wat en als het echt wat was bleef het vanzelf hangen. Later maakte ik er dan een tekst bij. Nu gaat het heel anders. Ik heb mijn eigen componisten: Wil de Meijer, Jack Verbugt en m'n neef. Als ik de muziek ruk vind, dan gebruiken we het niet. Op het moment heb ik twaalf, dertien bandjes thuis liggen. Bijna allemaal beginnen ze in d-mineur-stemming hè. Dat draai ik een paar keer,

word je emotioneel, kom je vanzelf op lege barkrukken, halve glazen whisky, een ongelukkige liefde of eenzaamheid. Ik weet niet wat het is, maar ik héb wat met rottigheid. Als ik eenmaal een ideetje heb schrijf ik het zó op. Beetje proberen, keertje doorhalen, halfuurtje later klaar. Op een goed begin brei ik razendsnel uit.

*Ik zit hier heel alleen kerstfeest te vieren
De straf die ik verdiend heb zit ik uit
Ik stal voor ons gezin
maar dat had toch geen zin
want jij viert nu kerstfeest met een ander
Hoe heb je mij zo snel kunnen vergeten?
Waarom zit er nu een ander op m'n stoel?
Ik ben zo eenzaam hier
in die koude kille cel
Kun jij niet begrijpen wat ik voel?
(“Eenzame kerst”)*

Een poos geleden kwam Nico Haak met een goed idee. Heb ik gebruikt voor “Vlieger”, dat is een grote hit op het Leidseplein. Het gaat over een jongetje, z'n moeder is dood. Hij vraagt een vlieger voor z'n verjaardag, bindt er een brief voor moeder aan en laat hem dan op. Mooi toch? En ”Koud zonder jou” is eigenlijk eerst door Rita Hovink gezongen. Ik heb die hele tekst veranderd, behalve de titel want die kreet vond ik te gek. Nou ja, je hebt 't gezien: dat nummer sloeg in als – als een paard.

Er staan ook wel dingen op die elpee die ik nooit meer zou maken, hoor. “Droom maar m'n jongen” is puur slecht. Je weet hoe dat gaat: er moet een langspeelplaat komen dus je schroeft efftjes een paar dingetjes in mekaar. Als ik de tijd krijg gaat het wel goed. Ik moet dan ook niemand horen als ik op m'n kamertje zit. Deur op slot, jaloezieën naar beneden. Het gaat het best als het flink kloteweer is. Om een uur of twaalf neem ik er een lekker biertje bij en ondertussen jaag ik er aan de lopende band sigaretten doorheen. Ik moet per se wat in m'n bek hebben. En dan een gewoon kloffie aan, hè. Niet die vlinder onder m'n kin natuurlijk.

Meestal ligt Ellen al te pitten, maar als ik wat af heb maak ik d'r wakker om het voor te lezen. Vragen wat zij ervan vindt. Daarna leg ik het meteen weg. De volgende dag lees ik het weer en dan vind ik het nóg beter. Kijk, als je ermee bezig bent moet je

in jezelf die regels telkens herhalen en daar word je tureluurs van.

Eigenlijk snap ik er geen barst van hoe je nou een hit schrijft. Maar het lukt wel. Laten we nou eerlijk wezen: van die elpee zijn drie nummers getrokken, maar het waren dus wél alle drie hits. Vroeger zat ik altijd met zweehandjes achter het bureau of het wel zou lukken. Tegenwoordig ben ik zelfverzekerd: zo, André gaat effe een hitje brouwen.

Weet je wat ik wel jammer vond? Dat ik op een gegeven moment die gouwe Parker-pen van me kwijt was. Daar schreef ik altijd de hits mee. Ligt nog bij m'n eerste vrouw. Nou ja, straks heb ik genoeg gouwe platen, laat ik die omsmelten. Meen ik niet, hoor. Ik ben er veel te trots op. Daar op die wand heb ik een plaatsie vrijgehouden; komt de eerste te hangen. Kijk, het spotje zit er al.

*Jongen, ik breng je naar bed
Morgen dan maken we samen weer pret
Slaap maar, ik zal heus niet gaan
't Is tussen mamma en mij misgegaan
Sluit nu je oogjes en droom
Straks wordt het leven voor jou wonderschoon
Droom maar, ik sta aan je zij
M'n jongen droom maar van mammië en mij
("Droom maar m'n jongen")*

Ik denk dat 't 'm d'r vooral in zit dat ik me goed in mensen kan verplaatsen. Je moet natuurlijk wel weten waar je het over hebt als je een liedje maakt over iemand die door z'n meid in de steek is gelaten, weet je wel. Nou ben ik een ontzettend gevoelige jongen, dus ik kan die emoties heel snel bij me naar binnen brengen. En er is ook het een en ander dat ik zelf heb meegemaakt. In het café waar ik werkte was ik altijd de pispaal, zo noemen ze toch iemand waar iedereen alles aan vertelt? In ieder geval zaten de klanten altijd bij mij uit te huilen.

Ja, ik kan makkelijk in de huid van een ander kruipen. Als ik bijvoorbeeld voor Mary Servaes, de Zangeres zonder Naam, iets moet schrijven ga ik gewoon van het standpunt uit dat ik Mary bèn. Dat is met mijn figuur ook niet zo moeilijk. Ik heb weinig nummers gemaakt waar echt problemen van m'n eigen in zitten. Ja, een keer een lied over Ellen. Komt ze net aan. Heerlijke vrouw, hè? Ik voelde me behoorlijk beroerd toen ik dat nummer

maakte. Ik was alleen en sliep bij m'n moeder in een schuurtje van twee bij twee. Op een nacht heb ik het in één keer neergezet. Man, wat een narigheid was dat, hou op alsjeblieft. Maar ja, veel klassiestukken worden in de ellende gemaakt.

*Ik mag je niet meer zien van je ouders
terwijl ik toch zo goed ben voor jou
't Is zo moeilijk om zonder jou te leven
want jij bent het waar ik zoveel van hou
't Is zo moeilijk om nu met jou te breken
want doe ik dat, dan breek ik ook mijn hart
Nee, zonder jou is dat voor mij geen leven
't Zou het begin zijn van een leven vol met smart
(“Eleonora”)*

Goed: als je echt luistert, hoor je wel méér wat ik zelf heb meege- maakt. Dingen over m'n vader: *Hier ga je merken dat je moeder niet meer leeft en dat je vader geen barst meer om je geeft*. Inderdaad, dat heb ik niet zomaar opgeschreven. Na veel narigheid heb ik geen contact meer met die man. En ik heb een dochtertje dat ik al een tijd niet heb gezien en zo. Dat zit me nog wel dwars. Dat herken je in “Droom maar m'n jongen”. Het jochie dat door z'n pa naar bed wordt gebracht moet dus in feite een meissie zijn.

En dan de gevangenis, daar zing ik ontzettend veel over. Ik heb er 'n keer twee dagen in gezeten. Niet als gevangene, maar als bezoeker toen dat ding in Amsterdam afgebroken zou worden. Ik heb toen alle teksten die op de muren stonden overgeschreven. En weet je wat daar nou het grootste gemis was? Liefde. Zonder meer. D'r kennen jongens zitten die tien moorden gedaan hebben, maar zonder liefde... dat gaat niet. In elk regeltje zit *I love of Ik hou van*.

Nee, ik ben er nog niet op gekomen echt iets waanzinnigs origineels te verzinnen dat rijmt op *Ik hou van jou*. Kijk: *Ik blijf je trouw*, dat kan, maar 't is niet zo bie. Toevallig is het schrijven van Hollands veel moeilijker dan van Engels. *Honneponnie* gaat nog wel, maar *suikerkoekje* of *suikerdeegje*, dat kán toch niet? Nee, wij hebben weinig van die lieve woordjes. Mijn *zuurstokje* ofzo, dat gebruik je niet. Hoewel, een béétje schuin nummer...

Als het helemaal niet wil lukken pak ik er mijn rijm-dicht-Sinterklaas-boek bij. Maar ik heb het niet vaak nodig. Ik was altijd al goed in rijmen, mijn gedichten zaten vol met humor.

Mijn mooiste vondst? Ellen. O, tekstueel? *Ik voel me als een kerstboom zonder piek*. Da's uit "Eenzame kerst". Uniek hè? Wie schrijft nou zoiets? In feite slaat het toch nergens op? Wat voelt een kerstboom zonder piek nou? Geen idee.

25

*Het is nu kerst, je moeder laat je weten
al zit je vast, ze kan je niet vergeten
't Is negen uur, je vader is naar bed
en in mijn handen heb ik jouw portret
't Is stil in huis, maar voordat ik ga leggen
o jongen lief, moet ik je nog wat zeggen
Dat ik van narigheid geen raad meer weet
dat ik geen rustig stukkie brood meer eet
(“Moeders brief”)*

Als ik me moet vergelijken met andere topacts in Nederland, dan zeg ik: er is maar één topact en dat is André Hazes. Geintje. Ik ben niet minder dan Rob de Nijs of wie ook. Het hele eiereneten is gewoon dat je een gewone goser bent die z'n stropdassie open houdt en z'n haar door de war. Geen kapsonestoestanden. De mensen zien als het ware dat ik schoorsteenveger, lichtmatroos, fietsenhersteller, sloper en schildersjongen ben geweest.

Mijn succes is ook niet tijdelijk, denk ik. Ik treed negen van de tien keer in discotheken op en daar staan jongens en meisjes van 17, 18, 19 jaar te swingen. Punks ook, ze gaan allemaal plat. Johnny Jordaan en Willy Alberti hebben toentertijd hetzelfde meegemaakt als ik nu. En zij hebben het publiek zover kunnen krijgen dat het vandaag nóg hun platen koopt. Nee, André Hazes is morgen niet dood, of hij moet vanavond een ongeluk krijgen.

We denken nu ook aan het buitenland. Doet Charles Aznavour toch ook? Wij brengen een elpee in 't Duits uit. Weet je dat ik al een keer bijna in Amerika zat? Ik was toen dertien. In de RAI had je de *Hootenanny-show* of zoiets, zo'n country-and-western-gebeuren met veel artiesten. Ik met een vriendje spijbelen om dat te gaan zien. Nou was dat joch verschrikkelijk trots op mij omdat ik op m'n achtste een keer met Johnny Kraaykamp een liedje had gezongen in de *Weekend-show*. Afijn, ze deelden daar kalkoebenboutjes uit, dus wij in de rij, weer in de rij en nog een keer in de rij. Zegt die figuur die dat spul uitreikte: "Zo kan het wel, nou is het mooi genoeg geweest." Maar dat vriendje van mij: "Hé, weet je wel tegen wie je het hebt? Dit is André Hazes hoor." Nou,

toen dus bleek dat ik kon zingen moest ik het op die show ook
maar effe doen. God, ik had d'r maling aan. Ik zong toch als
Heintje. Komt die baas van dat gebeuren naar me toe. Vette si-
gaar in z'n melik, duur pak, cowboyhoed. Multimultimiljonair.
26 Of ik met zo'n grote neger een keer "Silent Night" wilde zingen.
Ging perfect. Succes, man. Wilde die baas me meenemen naar
Amerika, moest m'n vader maar contact met hem opnemen.
Nou, die had dus geen tijd, die wilde pas toen wat mij betrof alles
tussen ons voorbij was. Wordt bovendien president Kennedy ver-
moord, dus ze breken die hele show inenen af en vertrekken ge-
lijk. Nooit meer wat van gehoord.'

De Tijd, 1981